

Jarosław Centek, *Somma 1916*, Warszawa 2011, ss. 300

Dwusetny tom popularnej serii „Historyczne bitwy” wydawnictwa Bello-na autorstwa Jarosława Centka opatrzony został stosownym aparatem naukowym i obszerną bibliografią zawierającą zarówno informacje o źródłach archiwalnych, prasowych, jak i wykaz literatury przedmiotu.

Książkę podzielono na dziesięć rozdziałów omawiających chronologicznie przygotowania i każdy miesiąc bitwy. W każdym rozdziale zastosowano wewnętrzny układ problemowy. Osiem planów sytuacyjnych pozwala prześledzić kolejne jej etapy w terenie. Liczne fotografie przybliżają czytelnikom realia I wojny światowej. Książkę uzupełniają załączniki, w których w układzie tabelarycznym wymieniono: sztaby i dywizje oraz sztaby korpusów Wielkiej Brytanii i jej dominiów zaangażowane w bitwie nad Sommą, dywizje brytyjskie i dominialne zaangażowane w bitwie nad Sommą według wysokości poniesionych strat, sztaby i dywizje francuskie zaangażowane w bitwie nad Sommą, sztaby i dywizje Rzeszy Niemieckiej zaangażowane w bitwie, sztaby korpusów i dywizje zaangażowane w bitwie nad Sommą w kolejności wejścia do akcji.

Wiesława Duży (Toruń)

Drogi do niepodległości. Szanse, kontrowersje, problemy, red. G. Radomski, W. Wojdyło, M. Zamojska, Toruń 2010, ss. 205

Omawiana publikacja to zbiór artykułów analizujących temat suwerenności i niepodległości podejmowany w polskiej myśli politycznej. Zgodnie z tym założeniem książkę podzielono na dwie części. Pierwsza, zatytułowana *Drogi do niepodległości. Szanse, kontrowersje, problemy*, składa się z sześciu artykułów. Otwiera ją tekst Jacka Misztala, w którym autor przedstawił główne

założenia myśli politycznej narodowej demokracji i obozu piłsudczyków. Autorzy kolejnych artykułów podjęli się analizy węższych tematów: Przemysław Jastrzębski oraz Ewa Maj przedstawili analizę dotyczącą myśli politycznej endecji (artykuły odpowiednio: *U zarania polskości. Endeckie elity wobec polskiej niepodległości 1918 roku* oraz *Narodowa Demokracja wobec idei „kolorowego ulana”*), kolejne trzy artykuły poświęcone są polskiej myśli politycznej drugiej połowy XX wieku. Arkadiusz Lewandowski poświęcił swój artykuł analizie publicystyki Ruchu Młodej Polski w latach 1977–1981 (*Kondycja moralna polskiego społeczeństwa jako klucz do niepodległości w publicystyce Ruchu Młodej Polski*). Arkadiusz Meller natomiast przyjrzał się koncepcjom politycznym krakowskiego działacza związanego z „Solidarnością” Mirosława Dzielskiego (*Twórczy antykomunizm, czyli drogi prowadzące do odzyskania suwerenności przez Polskę w myśli politycznej Mirosława Dzielskiego (1941–1989)*). Konfrontację koncepcji realistycznej i idealistycznej w myśli politycznej drugiej połowy lat 80. XX wieku przedstawił w swoim artykule Tomasz Sikorski.

Część druga omawianej publikacji (*O potęgę i bezpieczeństwo Rzeczypospolitej. Ochrona suwerenności w polskiej myśli politycznej*) składa się z pięciu tekstów proponujących różnorodne ujęcie tematu. Grzegorz Radomski przygotował artykuł poświęcony roli i miejscu, które w swych pracach wyznaczał mniejszościom narodowym międzywojenny obóz narodowy. Witold Wojdyło podjął się analizy problemu zabezpieczenia suwerenności państwowej podejmowanego przez polityków endeckich w II Rzeczypospolitej. Nieco inaczej do zagadnienia suwerenności podeszła Małgorzata Strzelecka, która na podstawie analizy podręczników do nauki historii z drugiej połowy XX wieku i współczesnych przedstawiła Piłsudskiego w roli Naczelnika Państwa, którego mieli okazję poznawać uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich. Jeszcze inne ujęcie tematu przewodniego tej części pracy zaproponowała Małgorzata Zamojska, która podjęła się próby ukazania genezy i procesu formowania się poglądów środowiska związanego z czasopismem „Kultura” Jerzego Giedroycia. Książkę zamyka artykuł, w którym Jarosław Macała przyjrzał się kwestii suwerenności Polski w rzeczywistości politycznej Europy na początku XXI wieku.

Wiesława Duży (Toruń)

Drogi św. Jakuba na obszarze krajów południowego wybrzeża Bałtyku. Materiały z sympozjum, które odbyło się 10 czerwca 2010 roku w Lęborku, red. W. Rozynkowski, A. Zajączkowska, Lębork 2010, ss. 112

Lębork, który już od średniowiecznej lokacji był miejscem związanym z kultem św. Jakuba, stał się niejako naturalnym centrum integrującym tych, którzy starają się odnowić Pomorską Drogę św. Jakuba. Omawiana publikacja jest dowodem na to, że podjęte wysiłki przynoszą założone efekty. Uczestnicy sympozjum przygotowali artykuły, które osadzają realizowany projekt w szerokim kontekście, począwszy od ukazanej przez biskupa Jana Bernarda Szłagi biblijnej idei pielgrzymowania i wybranych zagadnień kultu św. Jakuba na Pomorzu w średniowieczu, których przedstawienia podjął się Waldemar Rozynkowski. Ks. Henryk Romanik w swym artykule przedstawił rozważania dotyczące korzeni tradycji kultu św. Jakuba, społeczne aspekty pielgrzymek jakubowych, w tym wpływ inicjatyw podejmowanych w całej Europie na projekt pomorski. Z kolei przewodniczący Kapituły Pomorskiej Drogi św. Jakuba, Ryszard Went, zreferował stan prac na jej reaktywowanie.

Europejski kontekst podjętej inicjatywy przybliżyli czytelnikom autorzy kolejnych artykułów: drogi jakubowe w Niemczech omówił Friedrich Hasselbach (krótki artykuł opublikowano w języku niemieckim i polskim), a na Żmudzi – Juozas Pelionis. Dwa kolejne artykuły lokują na tle tradycji europejskiej polskie ośrodki kultu jakubowego – o. Piotr Pawlik przedstawił rolę świątyni pw. św. Jakuba w Lęborku, a ks. Zenon Myszk – w Łebie. Jacek Zaucha z Katedry Makroekonomii Uniwersytetu Gdańskiego z kolei przybliżył uczestnikom sympozjum zasady finansowania projektów o charakterze pielgrzymkowym, czy też turystycznym z funduszu unijnego RECRreate. Książkę zamyka refleksja Tomasza Mastalerza, który odbył pielgrzymkę do Santiago de Compostela.

Publikację uzupełniają liczne fotografie, zarówno dokumentujące obrady sympozjum lęborskiego, jak i prezentujące miejsca związane z kultem św. Jakuba. Kolorowe wkładki z poglądowymi mapami Polski i Europy pozwalają natomiast śledzić polskie i europejskie drogi jakubowe.

Wiesława Duży (Toruń)

Marlena Jabłońska, *Dokumentacja specjalna w archiwach. Opis tradycyjny i komputerowy*, Toruń 2011, ss. 257

Wychodząc z założenia, że współczesny świat informacji został zdominowany przez przekaz obrazkowy, Autorka podjęła się omówienia problemu archiwizacji takich właśnie zasobów specjalnych, czyli nieaktowych, ich miejsca i roli w systemie informacji archiwalnej. W pierwszym z trzech rozdziałów M. Jabłońska przedstawiła wielkość i stan opracowania zasobów specjalnych w szesnastu archiwach państwowych w Polsce (trzech centralnych i trzynastu wojewódzkich) oraz analizę tradycyjnych instrukcji archiwalnych opracowywania zbiorów specjalnych i ich przydatność do opisu dokumentacji specjalnej za pomocą nowoczesnych technologii.

Rozdział drugi poświęcono procesowi komputeryzacji archiwów, który następuje od początku lat 90. XX wieku. Przybliżono w nim budowę baz danych dla dokumentacji specjalnej. W trzecim rozdziale natomiast podjęto się analizy problemu standaryzacji opisu zasobu nieaktowego; odwołano się tam do praktyki archiwalnej i norm standaryzacji opisów, zarówno polskich, stosowanych w innych krajach, jak i normy międzynarodowej. Efektem analizy jest opracowanie wykazu szczegółów potrzebnych do opisu zasobu archiwalnego.

Całość uzupełniają ilustracje prezentujące schemat opisu archiwalnego oraz dwanaście tabel porządkujących elementy opisu zasobu.

Wiesława Duży (Toruń)

Maciej Krotofil, *Siły zbrojne Ukraińskiej Republiki Ludowej (listopad 1918 r.–grudzień 1919 r.)*, Kijów 2011, ss. 223

Niewielkiego formatu książka składa się z siedmiu rozdziałów ułożonych chronologicznie. Pierwszy przedstawia sytuację sił zbrojnych Ukraińskiej Republiki Ludowej i Państwa Ukraińskiego do listopada 1918 roku. Rozdział drugi poświęcono powstaniu antyhetmańskiemu i organizacji sił zbrojnych Ukraińskiej Republiki Ludowej na przełomie 1918 i 1919 roku, a kolejny – wal-

NOTY BIBLIOGRAFICZNE

kom z bolszewikami i próbom reorganizacji ukraińskich sił zbrojnych (od stycznia do marca 1919 r.). Następne rozdziały przedstawiają sytuację na froncie i reorganizację Armii Czynnej Ukraińskiej Republiki Ludowej (od marca do maja 1919 r.), reorganizację w czerwcu 1919 roku i stan Armii Czynnej po połączeniu z Armią Halicką w lipcu i sierpniu 1919 roku. Rozdział szósty poświęcono sytuacji w siłach zbrojnych Ukraińskiej Republiki Ludowej w czasie ofensywy na Kijów i walk z Siłami Zbrojnymi Południa Rosji (od sierpnia do grudnia 1919 r.). W rozdziale siódmym natomiast przedstawiono umundurowanie, systemy stopni wojskowych i stan uzbrojenia armii Ukraińskiej Republiki Ludowej w 1919 roku.

W zakończeniu książki Autor podkreśla, że omawiany temat jest dość skomplikowany ze względu na fakt, że ukraińskie siły zbrojne w omawianym okresie podlegały reorganizacji. Punktem kończącym rozważania Autora jest podpisanie polsko-ukraińskiego sojuszu politycznego i wojskowego w kwietniu 1920 roku.

Opracowanie uzupełnia obszerna bibliografia ujawniająca szeroką kwerendę archiwalną oraz biblioteczną. Część informacji zawartych w książce przedstawiono w dziesięciu tabelach. Publikacja zawiera streszczenie w języku ukraińskim oraz obszerną notę biograficzną o Autorze.

Wiesława Duży (Toruń)

